

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และยังส่งเสริมคนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมและเป็นพลเมืองดีของชาติ ดังนั้นคุณค่าของมนุษย์นอกจากประกอบด้วยความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพแล้ว ความเป็นผู้มีจริยธรรมยังเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง ถ้าผู้มีความรู้ความสามารถสูง ขาดความสำนึกในเรื่องของคุณความดีแล้ว อาจใช้ความรู้ไปในทางที่ก่อความเดือดร้อนแก่ตนเองและสังคมได้ ดังที่เคยปรากฏเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ว่า มีบัณฑิตทางวิทยาศาสตร์จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งได้ใช้ความรู้ความชำนาญผลิตเครื่องสำอางค์ปลอมขายเป็นเวลาหลายปี แสดงให้เห็นว่าความรู้ที่เขาได้รับมาทางพุทธิศึกษาและหัตถศึกษานั้น ไม่ได้ทำให้เขาเป็นคนดีขึ้นมา เพราะขาดจริยศึกษา (สมพร เทพสิทธิ์า 2502: 1)

กล่าวได้ว่า การศึกษาด้านพุทธิศึกษาอย่างเดียวไม่เป็นการเพียงพอ ฉะนั้นในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จึงมิได้หมายความว่าแต่เพียงให้ผู้เรียนเป็นคนฉลาด รอบรู้ในเรื่องที่เรียน อ่านเขียนเก่ง หรือนำไปประกอบอาชีพได้เท่านั้น แต่ควรจะได้มีการฝึกหัดอบรมให้เป็นพลเมืองดี และมีคุณธรรมไปพร้อมกับการเรียนรู้ทางด้านวิชาการด้วย

โรงเรียนเป็นสถาบันสำหรับ เตรียมเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมต่อไปในอนาคต เมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ดังพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่ได้พระราชทานแก่เด็กไทย เนื่องในปีเด็กสากลว่า

เด็กจะเป็นผู้ใหญ่ที่ได้รับช่วงทุกสิ่งทุกอย่างจากผู้ใหญ่รวมทั้งภาระหน้าที่รับผิดชอบในการดำรงรักษาอิสรภาพและความสงบสุขของบ้านเมือง ดังนั้นเด็กทุกคนจึงสมควรและจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสมให้มีความสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ต่าง ๆ พร้อมทั้งฝึกหัดขัดเกลาลึกลับใจให้ประณีต ให้มีศรัทธา มั่นคงในความคิด มีความประพฤติเรียบร้อยสุจริตและมีปัญญาแจ่มใสในเหตุผล หน้าที่เป็นของทุกคนที่จะร่วมมือกันกระทำความดี ความดี ความเจริญของงานทั้งปวงจึงจะแผ่ไพศาลออกไป ไม่มีประมาณเป็นพื้นฐานของการพัฒนาความสุขสืบไป (มิตรครู 2522: 5)

ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคคลให้มีความ
 สำนึกในหน้าที่และบทบาทของคนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมให้ได้เสียก่อนจึงจะเป็น
 พลเมืองดีที่มีความรู้ ความสามารถ ในการพัฒนาประเทศสืบต่อไป ปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการ
 พัฒนาคอนให้ เป็นพล เมืองดีก็คือ การให้การศึกษาในด้านพุทธิศึกษาควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม
 นอกจากนี้ การศึกษายังมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถมีคุณธรรม เป็น
 พลเมืองดีของชาติ และเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของสังคม พร้อมทั้งมีหน้าที่ในการระดมทรัพยากร
 เท่าที่มีอยู่มาใช้เพื่อให้งานพัฒนาจนบรรลุผลสำเร็จ ในขณะเดียวกันพล เมืองดีที่สังคมต้องการ
 นั้นมิได้หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางพุทธิศึกษาเท่านั้น แต่จะต้อง เป็นผู้ที่มีคุณธรรม
 และจริยธรรมด้วย เพื่อการดำรงชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัด
 การศึกษาจึงต้องให้มีทั้งพุทธิศึกษาและจริยศึกษาควบคู่กันไป จึงจะมีผลให้เยาวชนของชาติ
 ในปัจจุบันมีทั้งความรู้ความสามารถและยึดมั่นในคุณธรรม เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง
 เพราะจาก เหตุการณ์ที่ผ่านมาพบว่ามีอาชญากรรม การฉ้อโกง การประทุพผิตกกฎหมายของ
ประชาชน ปรากฏเป็นข่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์รายวันอยู่เสมอ อันเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้ประการ
หนึ่งว่า สภาพจิตใจของประชาชนนั้นเสื่อมทรามลงทุก ๆ วัน นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งประการ
หนึ่งที่ก่อให้เกิดอุปสรรคในการพัฒนาประเทศให้เป็นไปตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมที่ได้
กำหนดไว้ได้ดังที่ ขุนทอง ภูผาเดือน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้กล่าว
คำปราศรัยในพิธีเปิดสัมมนาเรื่อง "บทบาทของครู" ซึ่งสมาคมศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย
จัดขึ้นเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2525 (อ้างถึงใน สุทธิพงษ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ 2526: 6) มี
 ความตอนหนึ่งดังนี้

* การที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมาไม่ได้บรรลุผลตาม เป้าหมายที่ตั้งไว้ เพราะคุณภาพของ
 ประชาชนยังไม่ดีพอ มีความรู้ความสามารถแค่ขาดคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรม ในด้าน
 วิชาการครูสามารถให้ความรู้แก่ศิษย์ตามหลักสูตรได้ แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดคือ การจะ
 สร้างคุณธรรมที่เกิดขึ้นในจิตใจศิษย์ได้อย่างไร ถ้าถามว่าศีล 5 มีอะไรบ้างครูคงตอบได้ แต่
 ถ้าถามว่าจะปฏิบัติได้อย่างไรคงทำได้ยาก บางคนรับศีล 5 แต่เมื่อรับแล้วก็ไปดื่มสุรา"

สำหรับการปลูกฝังคุณธรรม ศีลธรรมนั้น จากผลงานวิจัยของ วชิรญา บัวศรี และ
 คณะ เรื่อง "คุณสมบัตินของเด็กไทยที่พึงปรารถนา" ได้เสนอผลในด้านอุปสรรคในการเสริมสร้าง

พฤติกรรมทางศีลธรรมว่า

ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการ เสริมสร้างคุณสมบัติด้านพฤติกรรม เกี่ยวกับทางด้านศีลธรรม ผู้ปกครองมีความเห็นว่าอุปสรรคสำคัญในการ เสริมสร้างคุณลักษณะด้านนี้ก็คือ เด็กขาดความรู้ และความเข้าใจ ในความหมายของคนทางธรรมะ เช่น อบายมุข บาป ความกตัญญูกตเวที เด็กขาดความเลื่อมใสศรัทธาในตัวผู้ใหญ่ วัด หลักธรรมทางศาสนา พระสงฆ์ เด็กขาดตัวอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติ สภาพของสังคม เปลี่ยนแปลง ทำให้เด็กเห็นแบบอย่างที่ไม่ดีหลายประการ... และได้มีข้อเสนอแนะของผู้ปกครองและนักเรียนซึ่งผู้ปกครองได้ เสนอแนะการแก้ปัญหาไว้ว่า ควรมีการอธิบายความหมายทางธรรมะ หลักธรรมให้เด็ก เข้าใจ ควรจัดให้มีการอบรมทางศาสนาขึ้น การสอนศีลธรรมควร เน้นภาคปฏิบัติมากกว่า ทฤษฎี ผู้ใหญ่ควรสอดส่องดูแล เด็กทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน ควรมีกิจกรรมที่ยกย่อง เด็กดีของ ประชาชน มีกิจกรรมส่งเสริมทางศาสนาหาวิธีป้องกัน เด็กให้พ้นจากอบายมุข

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันอันมีผลสืบเนื่องจากการประพฤติปฏิบัติของ ประชาชนที่ขาดศีลธรรมและคุณธรรมดังกล่าว เป็นผลทำให้สภาพสังคมเสื่อมโทรมลงไปเรื่อย ๆ อย่างไม่หยุดยั้ง ถ้าไม่มีการแก้ไขในปัญหาที่เกิดขึ้น บุคคลที่มีหน้าที่ในการรับผิดชอบในการ จัดการศึกษาของชาติตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต่างมองเห็นความสำคัญของการพัฒนาจริยศึกษา ในโรงเรียนอย่างเร่งด่วนและจริงจัง เริ่มแต่ระดับชาติได้แก่ แผนการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2530) ได้วางแผนการศึกษาด้านต่าง ๆ ไว้ 10 ประการ เหตุผลที่สำคัญ ประการหนึ่งคือ "ปรับปรุงจริยศึกษาอย่างเร่งด่วน" (มงคล อาละพล 2522: 28) และใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 ในส่วนที่ว่าด้วยการส่งเสริมการพัฒนาศีลธรรมวัฒนธรรม ได้ระบุไว้ว่า "เร่งทำนุบำรุงส่งเสริมศาสนาให้เป็นที่ยึดมั่นทางจิตใจและพัฒนาจริยธรรม คุณธรรม ของประชาชนให้มีระเบียบวินัยทั้งส่วนตนและส่วนรวม โดยจะทำนุบำรุงพุทธศาสนาในประเทศให้ มั่นคงเจริญก้าวหน้า เป็นเครื่องโน้มน้าวจิตใจของเด็กและเยาวชน รวมถึงประชาชนให้มาศึกษาสิ่งที่เป็น แก่นแท้ของศาสนาคือธรรมะ เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีงาม การประกอบอาชีพที่สุจริตและเป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวจิตใจ"

ในการจัดการศึกษาให้กับเยาวชน เราสามารถนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนใน พระพุทธศาสนามาใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม เพราะเยาวชนและพุทธศาสนิกชน ของไทยจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการ และจริยธรรมของพระพุทธศาสนา เป็นเหตุให้ขาดความสำนึกในพระพุทธศาสนามีการ เชื่อถือและปฏิบัติตนอย่างผิด ๆ รวมทั้ง

การเข้าใจพระพุทธศาสนาในทางที่ผิดจึงท่าง เห็นจากการประพฤติปฏิบัติในฐานะพุทธศาสนิกชนที่ดีและแสดงพฤติกรรมในทางที่ไม่ถูกต้องกับระเบียบและกฎเกณฑ์ของสังคม

จากรายงานการประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา กองคาสานุพัฒน์ภัก์ กรมศาสนา ได้กล่าวถึง เหตุผลที่รัฐบาลสมควรบรรจุหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา เป็นวิชาบังคับในสถาบันการศึกษาของชาติทุกระดับชั้น สรุปความได้ดังนี้

1. ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนา เป็นรากฐานของศีลธรรมและเป็นหลักคำสอนของจริยธรรมมาแต่โบราณ ดังนั้นการเริ่มมีการศึกษาแผนใหม่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึง เน้นความสำคัญของการสอนพุทธศาสนาแก่เยาวชน ซึ่งในพระราชปรารภของพระองค์ต่อกรมหมื่นนริศวิฑฒนโรสนั้น พระองค์ทรง เกรงว่า เด็กชั้นหลังจะท่างเห็นพระพุทธศาสนาจะเป็นคนไม่มีธรรมในใจ อันจะทำให้เด็กหันไปสู่วางแห่งความทุจริตจึงจำเป็นต้อง เปิดสอนศาสนาในโรงเรียนและจากสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งศีลธรรมเสื่อมโทรมอย่างมากย่อมสมควรอย่างยิ่งในการส่งเสริมการสอนพุทธศาสนาแก่เยาวชน เพื่อแสดงให้เห็นว่า การศึกษาช่วยแก้ปัญหาสังคมได้

2. พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาแต่โบราณ คำสอน แนวคิด และข้อปฏิบัติต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาได้แทรกอยู่อย่างลึกซึ้งในชีวิตของคนไทย เป็นรากฐานของศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย ตลอดจนเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน เป็นผลให้การพัฒนาสังคมและชุมชนได้ผลดี

ปัญหาในการศึกษาที่ประเทศไทยประสบอยู่คือ ความไม่เข้าใจกันระหว่างบุคคลชั้นนำของประเทศที่สำเร็จการศึกษาอย่างสมัยใหม่กับชาวบ้าน ชุมชนท้องถิ่น และพื้นฐานแห่งสังคม ผลที่ตามมาคือ บุคคลสองกลุ่มขาดความสัมพันธ์ ผู้นำไม่ได้รับความศรัทธาเชื่อถือจากชาวบ้าน ชาวบ้านขาดที่พึ่ง ไม่เห็นทิศทางของตนเพื่อจัดปัญหาดังกล่าวจึงสมควรให้เยาวชนทุกคนได้ศึกษาพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยให้บุคคลเข้าใจชุมชนและสังคม

๘ ๕) พุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญในด้านเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย ซึ่งเอกลักษณ์นี้มีคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติในด้านความสามัคคีและความมั่นคงของชาติ แต่ปัจจุบันเยาวชนยังขาดความรู้ความเข้าใจหลักการและจริยธรรมของพุทธศาสนา ความเชื่อและการปฏิบัติจึงผิดพลาด เยาวชนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อศาสนา ทำให้ประพฤติตนไม่เหมาะสมและเกิดผลเสียต่อสังคม ซึ่งมีผลกระทบต่อเป้าหมายของการศึกษาในด้านการขาดสัมฤทธิ์ผลของการศึกษา ดังนั้น การศึกษา

จึงควรทำหน้าที่ช่วยธำรงรักษา เอกลักษณ์และรักษา เอกภาพทางศาสนาด้วยการจัดให้เยาวชนได้ศึกษา พุทธศาสนาอย่างถูกต้องและสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้

4. การศึกษามีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาคนให้เป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของสังคมและมีหน้าที่ ระดมทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ในงานพัฒนาคนบรรลุผลสำเร็จ ส่วนพุทธศาสนาก็มีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนา คนในด้านจิตใจ สามารถทำประโยชน์เพื่อสังคมได้ พระพุทธศาสนาเป็นแหล่งทรัพยากรที่สามารถ นำไปใช้พัฒนาคนได้ จะเห็นได้ว่าการศึกษาและพุทธศาสนา มีบทบาทในการเกื้อกูลกันและกัน ดังนั้น การศึกษาจึงต้องนำพุทธศาสนาเข้ามาไว้ในหลักสูตรวิชาบังคับ จึงจะทำให้บรรลุมรรควัตถุประสงค์ที่มี ร่วมกันได้ด้วยดี

5. เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ในด้านการส่งเสริมและการพัฒนาศีลธรรมและวัฒนธรรม สมควรที่จะต้อง เพิ่มเติมหลักสูตรพระพุทธศาสนาภาคบังคับให้กลับมีขึ้นใหม่ เพื่อให้เยาวชน นักเรียน นิสิตและ นักศึกษาได้เข้าถึงแก่นแท้ของศาสนาจะได้มีธรรมะ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจและสามารถรักษา พระพุทธศาสนาไว้ให้คงอยู่ต่อไป

6. ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ได้มีการปรับปรุงระบบ การศึกษา การศึกษาในด้านพุทธศึกษา พลศึกษาและหัตถศึกษาได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้าแต่ใน ด้านจริยศึกษาไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ทำให้การปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ไม่บรรลุผลตาม เป้าหมายจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาการในด้านจริยศึกษาให้ก้าวหน้าและมี ประสิทธิภาพ โดยที่พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานที่สำคัญของจริยศึกษาในประเทศไทย

7. การพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาจิตใจจะต้องทำควบคู่กัน และจะต้องเริ่มตั้งแต่ สมาชิกของสังคมยังเป็นเด็ก โดยที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติและมีบทบาทอย่างสำคัญ ในการพัฒนาจิตใจของเยาวชนและประชาชน ให้เป็นผู้มีศีลธรรมอันดีงามตลอดมา การปรับปรุง หลักสูตร เป็นวิธีการที่ดีที่สุดประการหนึ่งในการที่จะปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชน รวมทั้งการป้องกัน และแก้ไขปัญหาสังคมโดยเฉพาะปัญหาของเยาวชน ทำให้เยาวชน เป็นทรัพยากรที่มีค่าของชาติ ช่วยให้สังคมมีความสงบสุขและพัฒนาอย่างได้ผลดี

8. หลักสูตรเกี่ยวกับศีลธรรมและจริยธรรมที่มีอยู่ในปัจจุบัน มิได้มุ่งหมายให้นักเรียน มีศรัทธาและ เกิดความรู้ความ เข้าใจในพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร เพราะมีจุดมุ่งหมายเพียงปลูกฝัง ให้นักเรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ต้องการ แต่เนื่องจากคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทยมี

พระพุทธศาสนา เป็นพื้นฐานอยู่แล้วและการให้นักเรียนได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นในสังคมไทย ทำให้เกิดความเข้าใจชีวิตและการอยู่ร่วมกัน สามารถพัฒนาสังคมได้อย่างกลมกลืน

๑. ในปี พ.ศ. 2525 รัฐบาลได้จัดให้มีการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี ซึ่งระบุดุฎฐประสงคไวัข้อหนึ่งว่า " เพื่อประกาศเกียรติคุณของพระพุทธศาสนาที่ได้สถิตสถาพรในแผ่นดินไทย เป็นที่ยึดมั่นของชาวไทยมาช้านาน โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเจริญรุ่งเรือง เป็นศูนย์กลางพระศาสนาแห่งชาติ" จึงเห็นสมควรฟื้นฟูหลักสูตรพระพุทธศาสนาที่เป็นวิชาบังคับให้กลับมีขึ้นในสถานศึกษาต่าง ๆ อย่างเพียงพอ เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูทดแทนที่แด่องค์พระมหากษัตริย์ที่ทรงห่วงใยในการสอนพระพุทธศาสนาและได้ทรงทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาให้เป็นมรดกตกทอดแก่เราจนถึงปัจจุบันนี้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับสภาพปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเยาวชนและประชาชน ในทางที่ไม่ถูกต้องกับระเบียบและกฎเกณฑ์ของสังคม ทำให้สังคมขาดความสงบสุขและระเบียบวินัยอัน เป็นอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ จึงสมควรที่จะได้มีการป้องกัน และแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น

ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศเรื่องการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมวิชาสังคมศึกษา ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ที่ ศธ.ว 0807/296 ลงวันที่ 2 ธันวาคม 2525 ในการจัดให้มี เรื่องพระพุทธศาสนา เพิ่มเติมในหลักสูตรสังคมศึกษา

เมื่อหลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบอื่น ๆ ของการศึกษาก็น่าจะเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือเรียนยังเป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งสำหรับการเรียนการสอนในโรงเรียน จึงเห็นได้ว่าทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรหนังสือเรียนก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพราะหนังสือเรียนเป็นคู่มือการเรียนของนักเรียนที่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาและสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการอีกด้วย

สำหรับการศึกษาของประเทศไทยในอดีต จะเห็นว่า ได้ยึดหนังสือเรียนเป็นหลักสำคัญในการจัดการเรียนการสอน เช่นเดียวกับในหลายประเทศทางตะวันตก หนังสือเรียนที่ถือว่าเป็นหนังสือเรียนของไทยเล่มแรก คือ "จินตมณี" ซึ่งสมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรดเกล้าฯ ให้พระโหราธิบดีแต่งขึ้น เป็นแบบเรียนสำหรับคนไทยในยุคนั้น โดยเฉพาะเมื่อ พ.ศ. 2223 เพื่อให้

รู้ภาษาของตนอย่างซาบซึ้ง สามารถใช้เป็นแนวทางที่จะศึกษารวมเนียมศาสนาและวัฒนธรรม
 ของตน และพิจารณาให้รอบคอบเสียก่อนจะหันไปเลื่อมใสหรือ เข้ารีตศาสนาอื่น เพราะขณะนั้น
 มีพวกบาทหลวงฝรั่งเศส เข้ามาตั้งโรงเรียนสอนวิชาการและศาสนาขึ้น และนับตั้งแต่นั้นมีแบบเรียน
 จีนตามฉี การศึกษาของไทยก็ก้าวหน้าขึ้นมาก ล่วงมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก็ได้มีแบบเรียน
 ประถม ก. กา และประถมมาลา ในสมัยนี้วรรณกรรมเจริญมากที่สุด มีวรรณคดีหลายเรื่องที่ใช้
 เป็นแบบเรียนตกทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน แบบเรียนสมัยก่อนนั้นส่วนใหญ่จะใช้สำหรับให้ประชาชน
 และกุลบุตรศึกษาภาษาไทย การประพันธ์ จริยธรรมและศาสนาเป็นสำคัญ (เสนีย์ วิจารณ์
 2509: 28)

หนังสือเรียนที่ใช้เท่าที่ผ่านมาแล้วนั้นยังไม่ได้เป็นระเบียบแบบแผนเท่าใดนัก จนกระทั่ง
 ถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัวทรงจัดระบบการศึกษา เป็นแบบสากลมีโรงเรียนหลวง
 ขึ้นหลายแห่ง พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) แต่ง
 แบบเรียนภาษาไทยขึ้นใหม่เพื่อให้นักเรียนเรียนได้เร็วขึ้น ในปี พ.ศ. 2414 ได้โปรดเกล้าฯ
 ให้พิมพ์แบบเรียนขึ้นจำนวน 2,000 ฉบับ จัดรวบรวมและเรียบเรียงเป็นแบบเรียนภาษาไทย
 6 เล่ม คือ มูลบทบรรพกิจ วาหนิตินิกร อักษรประโยค สังโยคพิธาน ไวพจน์พิचारณ์และ
 พิศาลการันต์ (กระทรวงศึกษาธิการ 2515: 259) และในระหว่าง พ.ศ. 2438-2475
 กระทรวงธรรมการผลิตตำราเรียนสำหรับเด็ก หนังสือสอนอ่านภาษาไทยต่าง ๆ เป็นตำราเรียน
 ที่ใช้เรียนและมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอนในสมัยนั้นมาก หนังสือสอนอ่านโดยทั่วไปมักถูก
 กำหนดในหลักสูตรไว้เลยว่าให้อ่านเล่มนั้น ๆ อ่านจบเล่าเรื่องปากเปล่าบ้าง หรือบางครั้งเขียน
 ในหลักสูตรว่า "อ่านหนังสือชั้นสูงเล่มหนึ่งเล่มใดในภาษาไทยอ่านแล้วบอกใจความได้ด้วยปากเปล่า"
 ดังนั้นจะเห็นว่าหนังสือสอนอ่านภาษาไทยที่แต่งและผลิตขึ้นในสมัยแรก ล้วนเป็นอุปกรณ์ที่มีความหมาย
 สำคัญยิ่งต่อกระบวนการเรียนการสอนในสมัยนั้น (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล 2525: 19) และปัจจุบัน
 แบบเรียนยังคงมีความสำคัญยิ่งในการเรียนการสอนทุกระดับ ซึ่งครูและนักเรียนนำมาใช้กันมากขึ้น ✓
 ถึงแม้ว่าจะมีนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการศึกษามากขึ้น แต่บทบาทของหนังสือเรียน
 ยังคงมีความสำคัญสำหรับครูและนักเรียนอยู่เสมอ เพียงแต่ว่าบทบาทของหนังสือเรียนจะเปลี่ยนแปลง
 ไปจากเดิมบ้างสำหรับครูคือ จะมีใช้เป็นส่วนเดียวกับหลักสูตรที่ครูยึดถือ แต่เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป
 หนังสือเรียนจะเป็นคู่มือที่ครูใช้กำกับการเรียนการสอนของครู เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับครูและ
 นักเรียนที่ใช้ในการค้นคว้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบันได้เน้นการ
 เรียนการสอนแบบสืบสอบ (Inquiry) ลาวัญย์ วิทยาวิฑูล และปราณี โพธิสุข (2526: 175)

ได้กล่าวสรุปไว้ว่า หนังสือเรียนที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือประกอบการสอนก็คือ "การให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการให้ข้อเท็จจริงพื้นฐาน มโนคติ และการสรุปหลักการ ตลอดจนถึงเนื้อหาลักษณะอื่น ๆ" นอกจากนี้ เอ็ดการ์ เดล (Edgar Dale 1969: 665) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือเรียนไว้ว่า "หนังสือเรียนเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญและเป็นแกนกลางในด้านความคิด"

หนังสือเรียน เป็นสื่อที่มีบทบาทและความสำคัญยิ่งในการจัดการเรียนการสอนของครู เป็นสิ่งที่ครูส่วนใหญ่นำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ จึงมีผลทำให้ครูใช้หนังสือเรียนเป็นแกนกลางของการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาสังคมศึกษา จะมีเนื้อหาที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมาก เกินกว่าที่ครูจะดำเนินการเรียนการสอนได้ทันต่อเวลาที่กำหนดไว้ และในบางเนื้อหาวิชาครูผู้สอนก็ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งเพียงพอที่จะได้หนังสือเรียนช่วยในการขยายความจากเนื้อหาที่ครูสอน และสรุปใจความสำคัญที่เป็นข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้จากหนังสือเรียนสังคมศึกษา ซึ่งจากผลงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนจะให้คำตอบได้ว่า ครูมีการใช้หนังสือเรียนอย่างไร เช่น

ผลงานวิจัยของ ยิวดี เนียมสกุล (2523: 73) ศรีโอภาส พูลภิญโญ (2523: 78) และเรวดี กาวีดี๊ะ (2523: 61) พบว่า ในการเรียนการสอนครูส่วนใหญ่ใช้หนังสือเรียนสังคมศึกษาของกรมวิชาการเป็นหลัก และในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติกิจกรรมในระดับเกือบทุกครั้งที่ใช้ทำการสอนโดยใช้หนังสือเรียนในระดับปานกลาง

ผลที่ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรีพันธ์ เกียนวัฒนา (2520: 136) วิเชียร ทัพประเสริฐ (2522: 90) และสุวิชา พูลเกษ (2524: 10) สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ในการสอนโดยใช้หนังสือเรียนนั้น ครูส่วนใหญ่ใช้หนังสือเรียนเป็นหลักในการสอน โดยใช้หนังสือเรียนตลอดทั้งเล่มและค้นคว้าจากหนังสืออื่น ๆ มาประกอบ แสดงให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่จะยึดหนังสือเรียนเป็นหลักสำคัญในการสอนมาก เพียงใดก็ตาม แต่ครูก็พยายามที่จะค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสืออื่น ๆ อยู่เสมอ ดังนั้น หนังสือเรียนจึงควรมีเชิงอรรถและบรรณานุกรม เพื่อบอกแหล่งที่ครูจะไปค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

หนังสือเรียนมิได้มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับครูเท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญกับนักเรียนด้วย เช่น ผลงานวิจัยของ ชัยรัตน์ ชลวิถิ (2520: 206-207) พบว่า "นักเรียนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของหนังสือแบบเรียนที่ใช้อยู่ว่าสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี" สุวิชา พูลเกษ (2524: 153) ได้สรุปผลว่า "หนังสือเรียนมีราคาพอเหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณภาพ ทำให้นักเรียนมีความพอใจต่อหนังสือเรียนที่กำลังใช้อยู่พอสมควร . . . ส่วนใหญ่นักเรียนจะอ่านหนังสือเรียนมาล่วงหน้าก่อนจะถึงชั่วโมงเรียนเป็นบางครั้ง และเมื่ออ่านหนังสือเรียนแล้วต้องให้ครูอธิบายเพิ่มเติมจึงจะเข้าใจดีขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหนังสือเรียนยังมีข้อบกพร่องอยู่ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงในด้านการเขียนให้มีความชัดเจนเข้าใจง่ายยิ่งขึ้น"

เนื่องจากหนังสือเรียนมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนของครูและนักเรียนดังกล่าว การเลือกใช้หนังสือเรียนที่มีคุณภาพดี ให้เหมาะสมกับการนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจึงเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนควรจะได้รู้จักการพิจารณาใคร่ครวญในการเลือกหนังสือเรียนที่มีคุณภาพดีที่สุดจากจำนวนหลาย ๆ เล่มที่มีอยู่ เพื่อการกำหนดให้นักเรียนใช้ในการประกอบการเรียนในวิชานั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาสังคมศึกษาจำเป็นที่ครูควรเลือกให้มากที่สุด เพราะสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีการเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ การเสนอข้อมูลต่าง ๆ ในหนังสือเรียนจึงควรมีความถูกต้องเชื่อถือได้ และมีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือเรียนสังคมศึกษา "เรื่องพระพุทธศาสนา" ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนี้เป็นวิชาบังคับ และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพระพุทธศาสนาโดยตรงมิได้สอดแทรกอยู่ในหนังสือสังคมศึกษาวิชาอื่น ๆ ดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา เช่นในสมัยกรุงศรีอยุธยาพบว่าเรื่องศาสนานั้นรวมอยู่ในหนังสือจินดามณี และไม่ได้แยกออกมาเป็นเรื่องศาสนาโดยตรงจนกระทั่งถึง พ.ศ. 2445 รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การจัดการศึกษาของไทยเริ่มมีระเบียบแบบแผนขึ้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาสามัญ มีวิชาและแบบเรียนจรรยาเพิ่มเติมขึ้นจากเดิม หนังสือเรียนที่ใช้คือ พุทธจริยาเล่ม 1 ของพระยาปรีดิธรรมธาดา และหนังสืออ่านธรรมจริยา เล่ม 4-6 ของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา)

ในปี พ.ศ. 2438-2479 วิชาศีลธรรมอยู่ในวิชาจรรยา ธรรมจริยาบ้างและจัดอยู่ในประเภทสามัญศึกษา ต่อมาจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นวิชาศีลธรรมตามแผนการศึกษา พ.ศ. 2479

และภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หลักสูตรและแบบเรียนสังคมศึกษา เปลี่ยนแปลงไปมาก เพราะต้องการให้นักเรียนเข้าใจระบอบการปกครองใหม่ วิชาจรรยาต้อง ขยายไป เป็นหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีรายละเอียดกว้างออกไป ศีลธรรมก็เป็นแต่ธรรมจรรยาไม่มีอะไรเกี่ยวกับพุทธศาสนาโดยตรง (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล 2525: 26)

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2503 ได้เห็นความสำคัญของการสอนศีลธรรมยิ่งขึ้น จึง ได้ระบุไว้ชัดเจนในความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติในเรื่องศาสนาไว้ว่า จริยศึกษา ให้นักเรียน มีศีลธรรม มีทริโอดคัมปะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว แต่ในการจัดเนื้อหาวิชาให้เรียนนั้น แยกกันเป็นวิชา ๆ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ 2505: 15) หนังสือศีลธรรมจึงมิได้มีเรื่อง พระพุทธศาสนาแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะรวมจริยศึกษาไว้ด้วย และในปี พ.ศ. 2520 ได้มีการ ปฏิรูปการศึกษา หลักสูตรวิชาศีลธรรม และหนังสือเรียนขาดหายไป และพบว่าหลักสูตรสังคมศึกษา ที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2521 นั้น หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษาจะมีลักษณะบูรณาการ และพบว่า เรื่องพระพุทธศาสนาได้มีอยู่ในรายวิชา ส 101, ส 102 เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ดังที่ปรากฏอยู่ใน จุดประสงค์ของหลักสูตรสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คือ

"ให้สามารถเลือกสรรคุณธรรมและข้อปฏิบัติที่พึงจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิด ประโยชน์แก่ตนเองและสังคม" และคำอธิบายรายวิชา ส 101, ส 102 ระบุไว้ว่า "ศึกษา ประวัติพระพุทธศาสนา ธรรมะ และพิธีกรรมตลอดจนแนวทางการดำรงชีวิตของประชาชน ตามคติ พระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นในประเทศไทย" (กระทรวงศึกษาธิการ 2520: 66) ปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศเพิ่มเติม เรื่องพระพุทธศาสนาไว้ในหลักสูตรสังคมศึกษา และให้ มีหนังสือเรียนสังคมศึกษา เรื่องพระพุทธศาสนา แยกออกมาโดยเด็ดขาดเฉพาะ เรื่อง ซึ่งนับว่า จะก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้องและสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อประโยชน์สุขของตนเอง และสังคมได้

ดังนั้นหนังสือเรียนสังคมศึกษา เรื่องพระพุทธศาสนาจึง เป็นสิ่งที่สำคัญและจำ เป็นมาก สำหรับครูและนักเรียน เพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลที่จะต้องมีความถูกต้องสมบูรณ์มากที่สุด และเพื่อใช้

ในการสื่อความหมายที่ตรงกันของครูและนักเรียน รวมทั้งจะต้องมีลักษณะที่น่าสนใจและดึงดูดความสนใจของผู้ใช้หนังสือเรียนให้ได้มากที่สุด อันจะมีผลทำให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมที่มีอยู่ในหลักสูตรที่ผ่านมา นั้น พบว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอน ประการหนึ่งก็คือปัญหาเกี่ยวกับหนังสือเรียน จากผลการวิจัยของ เพ็ญจันทร์ ภูประเสริฐ (2513: 111) ปราณีย์ วิสุรวาณิชย์ (2515: 101) วันดี วัฒนาประสิทธิ์ (2518: 67) และ พรเลขา ตูลารักษ์ (2518: 132) สรุปปัญหาได้ว่า

1. เนื้อหาในหนังสือเรียนแคบและซ้ำซ้อนกับที่นักเรียน เคยเรียนมาแล้ว
2. เนื้อหาไม่ทันสมัยและบางตอนไม่เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับชั้น
3. ใช้ภาษายากและไม่รัดกุมมีภาษาบาลี สันสกฤตมากเกินไป
4. คำอธิบายต่าง ๆ ไม่ชัดเจน

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะในการเรียบเรียงและปรับปรุงหนังสือเรียนวิชาศีลธรรมไว้ดังนี้คือ

1. ในการเรียบเรียงหนังสือเรียนควรยึดความมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสำคัญ ควรเรียงลำดับความสำคัญและให้เนื้อหามีความถูกต้อง
2. เนื้อหาควรทันต่อเหตุการณ์ไม่ล้าสมัยและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
3. ภาษาที่ใช้ไม่ควรยากเกินไป
4. เนื้อหาและภาษาที่ใช้ควรรัดกุมไม่วกวนและเหมาะสมกับเวลาที่เรียน
5. เนื้อหาควรเหมาะสมกับความสนใจและความสามารถของนักเรียนแต่ละระดับชั้น

จากปัญหาและข้อเสนอแนะดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะวิเคราะห์และประเมินหนังสือเรียนสังคมศึกษา เรื่องพระพุทธศาสนาว่าจะมีคุณภาพดีเหมาะสมกับการนำไปใช้และความสำคัญของเนื้อหาวิชามากน้อยเพียงใด ในการวิจัยครั้งนี้จะมีประโยชน์ต่อการเรียบเรียงและปรับปรุงหนังสือเรียน ด้านการจัดทำรูปเล่มหนังสือเรียน อุปกรณ์ช่วยการเรียนการสอนในหนังสือเรียน เนื้อหาของหนังสือเรียน การเขียนและการใช้ภาษา รวมทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อครูและนักเรียนในการพิจารณาเลือกใช้หนังสือเรียน ผู้เขียนหนังสือเรียนและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

หนังสือเรียน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เรื่องพระพุทธศาสนา ให้ประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์และประเมินหนังสือเรียนสังคมศึกษา เรื่องพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 3 เล่มนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์หนังสือเรียนสังคมศึกษา เรื่องพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่กรมวิชาการได้จัดทำขึ้น จำนวน 3 เล่ม โดยจะวิเคราะห์คุณภาพของหนังสือเรียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การจัดทำรูปเล่ม
- 2) อุปกรณ์ช่วยการเรียนการสอนในหนังสือเรียน
- 3) การเขียนและการใช้ภาษา
- 4) เนื้อหาของหนังสือเรียน

2. เพื่อประเมินหนังสือเรียนสังคมศึกษา เรื่องพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 3 เล่ม

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์และประเมินหนังสือเรียนสังคมศึกษา เรื่อง "พระพุทธศาสนา" ซึ่งเป็นหนังสือเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่กรมวิชาการได้จัดทำขึ้น และได้รับการอนุมัติให้ใช้เป็นหนังสือเรียนในหลักสูตรสังคมศึกษา เรื่องพระพุทธศาสนาที่ประกาศเพิ่มเติมในปีพุทธศักราช 2526 จำนวน 3 เล่ม เท่านั้น

2. ในการวิเคราะห์และประเมินหนังสือเรียนสังคมศึกษา เรื่องพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจะวิเคราะห์และประเมินคุณภาพของหนังสือเรียนในด้านการจัดทำรูปเล่มหนังสือเรียน อุปกรณ์ช่วยการเรียนการสอนในหนังสือเรียน การเขียนและการใช้ภาษาและในด้านเนื้อหาของหนังสือเรียนเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยจะใช้แบบวิเคราะห์หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา "เรื่องพระพุทธศาสนา" ซึ่งสร้างขึ้นเอง เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา "เรื่องพระพุทธศาสนา" ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 3 เล่ม ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

2. เกณฑ์ที่ผู้วิจัยใช้ในการวิเคราะห์ถือเป็นเกณฑ์ที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ เพราะได้สร้างขึ้นจากหลักเกณฑ์ของนักการศึกษาหลายท่าน และจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์และประเมินหนังสือเรียน

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยนี้อาจมีความคลาดเคลื่อนเนื่องจาก

1. การวิเคราะห์หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษาเรื่องพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนี้ ผู้วิจัยได้กระทำเพียงคนเดียว ผลของการวิจัยจึงอาจไม่สมบูรณ์เท่าเทียมกับผลงานของคณะบุคคล

2. ผู้วิจัยมีเวลาจำกัด จึงไม่สามารถสำรวจถึงความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับคุณภาพของหนังสือเรียนสังคมศึกษาเรื่องพระพุทธศาสนา จากครูและนักเรียนที่ได้ใช้หนังสือเรียนอย่างแท้จริงได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นประโยชน์กับครูสังคมศึกษาที่จะได้ทราบถึงลักษณะของหนังสือเรียนที่ดีและไม่เหมาะสม อันจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการเลือกใช้หนังสือเรียนให้มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนของครูและนักเรียนมากขึ้น

2. ผู้เรียบเรียงหนังสือเรียนจะได้ใช้ผลของการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงหนังสือเรียนและเขียนหนังสือเรียนที่ดีมีคุณภาพได้อย่างถูกต้อง และทราบถึงวิธีการเสนอเนื้อหาของหนังสือเรียนที่ดี

3. เป็นประโยชน์สำหรับครูสังคมศึกษา ผู้วิจัย นักการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และ ✓ ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการใช้หนังสือเรียนในการนำผลของการวิจัยไปใช้ในการคัดเลือกหนังสือเรียน เพิ่มเติมแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่พบในหนังสือเรียนให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

4. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สนใจทำการวิจัยต่อไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ หมายถึง การจำแนกแยกแยะองค์ประกอบของหนังสือเรียนเพื่อพิจารณาคุณภาพในด้านการจัดทำรูปเล่ม อุปกรณ์ช่วยการเรียนรู้การสอน การเขียนและการใช้ภาษาและเนื้อหาของหนังสือเรียน

ประเมิน หมายถึง กระบวนการของการกำหนดหรือการตัดสินค่าของคุณสมบัติ คุณภาพของหนังสือเรียนโดยการใช้เกณฑ์ที่กำหนดไว้

หนังสือเรียน หมายถึง หนังสือเรียนสังคมศึกษาโลกของเรา ส 201, ส 102 เรื่องพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, หนังสือเรียนสังคมศึกษาโลกของเรา ส 203, ส 204 เรื่องพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2, และหนังสือเรียนสังคมศึกษาโลกของเรา ส 305, ส 306 เรื่องพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย